

PRIMJENA ANTROPOLOŠKIH METODA U KATEHEZI

Marko Pranjic

Današnja kateheza se sve više služi tzv. antropološkim metodama. Kad kažem »današnja«, onda je ne mislim staviti u opoziciju ili kao neki negativni antipod »nekadašnjoj« katehezi, nego kao plod razmišljanja i preispitivanja »nekadašnje« koja je nužno morala roditi »današnju«.

Koje su dakle karakteristike toga metodološkog prerastanja u katehizaciji iz onoga što je nekada bilo u ono što još i danas raste? S obzirom na ovu temu ne može se govoriti o nekim povijesnim godinama, kao da je to nekad davno bilo. Mi smo još uvijek u tom procesu i svjesni smo prednosti i manjkavosti tradicionalne kateheze koja je imala dobro iskristalizirane metode i nove koja nosi u sebi rizik baš zato što je nova. No, novost nas ne smije toliko zaplašiti da u njoj ne vidimo onu pozitivnost koja je neophodno potrebna i upravo providonosno dana današnjem vremenu kroz današnju Crkvu.

Tradicionalna kateheza, neka nas termin ne zbuni, opredjelila se prvenstveno za biblijsku i liturgijsku metodologiju koja se izvanredno uklapala u vrijeme u kojem je živjela, a koje je faktički bilo prožeto kršćanskim svjetonazorom¹.

No, budući da se vremena mijenjaju,

od jednog vremena koje je bilo neobično osjetljivo i puno Boga (Bog vidi, pomaže, Bog će nagraditi...) prelazi se u novo tzv. sekularizirano vrijeme, kada je teološka i spiritualna terminologija jako slabo razumljiva. Nužno je potrebno da Crkva koja je uklopljena u taj vremenski prostor preispita svoju katehezu i kao znanost i kao umjetnost, ne u svrhu pomodarstva nego u svrhu potrebe i date joj misije². Potreba za antropološkim metodama u katehezi uvidjela se kada su se na jedan određeni način dorekle biblijske i liturgijske metode čija je ishodišna točka bila sama Riječ Božja, a kretale su se izričito na **doktrinalnom području** (božanski život, milost, sakramenti, itd.) Kao takve pokazale su svoju manjkavost, a ponegdje i svoju beskorisnost i neadekvatnost, ne zbog sadržaja koje su nudile i koji je ostao isti i u novoj katehezi, nego zbog pristupa tome sadržaju³.

1. Usp. E. ALBERICH, *Orientamenti attuali della catechesi*, Ed. LDC, Torino-Leumann 1971, s. 15.
2. Usp. E. ALBERICH, *op. cit.*, ss. 101—105.
3. Usp. C. BUCCIARELLI, *Realtà giovanile e catechesi*, Ed. LDC, Torino-Leumann 1973, ss. 90—92.

Upravo zbog toga sada u prvi plan dolaze antropološke metode, jer se sve više uviđa da čovjek, kojemu je upućena riječ Božja, kao aktivni prijemnik mora biti shvaćen kao socijalno, psihološko, personalno biće i kao takav biti pripremljen na slušanje riječi Božje da bi mogao djelotvorno i dostatno čuti evanđeosku poruku te na nju odgovoriti kršćanskim životom⁴.

Novе metode još nisu dorečene, a nije im to niti cilj. Ostaviti uvijek otvorena vrata kao mogućnost prilagođavanja i preispitivanja, nipošto nije u sebi negativnost nego jednostavno biljeg vremena u kojemu žive.

Karakteristika antropoloških metoda je u tome što njihova ishodišna točka nije više vertikala, nego horizontala, ne polaze dakle od Biblije ili od teologije, nego od konkretne ljudske situacije, konkretnih ljudskih iskustava, da bi preko njih lakše pronašli smisao ljudskog opstojanja. Takve situacije su: rad, prijateljstvo, obitelj, ljubav, smrt, socijalno uređenje, marxizam, zaljubljenost, seksualnost, itd. Koliko će koje od ovih iskustava biti prikladno da se kroz nje ga navijesti Radosna vijest, ili da postane mostom između Boga i čovjeka ili da preraste kao takvo u Radosnu vijest, sve to zavisi od pojedine osobe i svih unutarnjih komponenata koje ta osoba neizbježno nosi u sebi. Tražiti smisao i osmišljenost »ljudskih« vrijednosti te njihov odnos prema evanđelju, ili bolje rečeno prema Kristu kao Riječi i kao evanđelju, znači baviti se sadržajem katehetskih antropoloških metodologija.

Ove antropološke metode upotrebljavaju se na tri različite razine ili sa tri različita usmjerenja.

1. Na razini **predkateheze**, razdoblje koje se prvenstveno koristi kao vrijeme pripreme ljudske osobe za otvaranje prema vjerskim vrijednostima; naglasak je stavljen na otkrivanje

osnovnog smisla ljudske egzistencije.

2. **Unutar kateheze**, u užem smislu riječi kateheze, gdje se raspravlja i studira katehetski govor, njegova terminologija, na takav način da bude shvatljiva onome kome je upućena.
3. U krugu kateheze koja nije shvaćena prije svega kao prenošenje teoretske nauke (džepna teologija), nego **obrazovanje i odgoj** u vjeri, pripremanje za proživljavanje kršćanstva⁵.

Nakon što smo natuknuli i u kratkim crtama odredili mjesto antropološkoj metodi u katehetskom procesu, kušat ćemo sada sagledati je malo izbližega i detaljnije, koliko nam to bude dopustio prostor.

1. Pripremiti ljudsku osobu za vjerske vrijednosti

Katehetska antropologija nije originalna u apsolutnom smislu riječi; uzima svoju logiku od filozofske antropologije koja se kao znanost služi poznatim prosljedom: refleksivna analiza egzistencije. Kroz jedan takav pristup pokazuje nam put (méthodos) neophodno potreban i izvanredno prikladan za pripremanje čovjeka da se otvori religioznim vrijednostima. U svakom čovjeku postoji »in potentia« habitus religioznih vrijednosti, samo tu sklonost treba oslobađati i razvijati procesom pitanja i refleksije koja moraju biti temeljena na ljudskim iskustvima a čije su karakteristike prodiranje u najintimnije slojeve smisla ljudskog opstojanja gdje se susreće Boga kao jedinog Osmislitelja svega postojećega⁶.

Vrlo je važno da nam jedna ovakva metoda dovede u krizu površnost i navinu sigurnost te lakomislenu pouzdanje u svakidašnjicu. Onaj koji svojim upitom prodire kroz površnost stvarnosti

4. GC. MILANESI, *Sociologia della religione*, Ed. LDC, Torino-Leumann 1973. ss. 48—61.

5. Usp. J. GEVAERT, *Antropologia e catechesi*, Ed. LDC, Torino-Leumann 1971, s. 119.

6. V. di CHIO, *La catechesi degli adulti*, dispense ad uso degli studenti, Rim 1975, ss. 7b-11b.

da bi uronio u njenu konačnicu (bît), znao to on ili ne znao, postavlja si pitanje o Bogu, konačnoj i neiscrpoj stvarnosti. Stoga ne treba tražiti Boga **iznad** svake stvarnosti svijeta, kao na nekom drugom katu, niti **ispod** svake stvarnosti svijeta, kao u nekom prizemlju, nego **u svakoj** stvarnosti svijeta, kao Nekoga koji je uistinu stvaran (realan) u svemu onome što teži toj Stvarnosti.

Tako će se dakle sresti Boga u dubini stvarnosti, Boga kao temelj i smisao svakog bitka. Vjera jest ono što me se bezuvjetno i neizbježno tiče i biti vjernik znači upitati se o konačnom i bezuvjetnom smislu života⁷.

2. Katehetski rječnik

Time što je ljudska osoba postala otvorena prema vjerskim vrijednostima, ne znači u isto vrijeme da je ta ista postala vjernik. Ona je tek predisponirana da to bude. Jednom riječju: svršen je samo proces predkateheze, govoreći katehetskim rječnikom. Na ovome mjestu čovjek počima postavljati pitanja koja se direktno odnose na Boga. Ljudski upiti su samo sredstvo za stvaranje prostora u kojega ulazi Gospodin da bi kroz konkretnu čovječju egzistenciju manifestirao svoj vlastiti misterij.

Upravo na ovome području dolazi do specifičnog problema, problema govora, rječnika. Rječnik Crkve, a u širem smislu također i rječnik Biblije, koji put je neobično udaljen od naše povijesne situacije, koji puta tako daleko da riječ Božja, rečena kroz ove instance, za današnjeg čovjeka prestaje to biti. Oporba propovijedanju Crkve može biti tako žestoka da dovede do toga da se poziva na riječ Božju protiv one koju je Crkva, pozivajući se na Bibliju, predstavila kao riječ Božju. »Treba spasiti riječ, prije nego što se spase duše«, rekao bi Tillich.

Treba oblikovati novi rječnik i stvoriti novi verbalni instrument, ne da bi se time zamijenili originalni rječnici Biblije i liturgije, nego pročistiti ih na jedan takav način da bi ponovo postali shvatljivi u našoj sadašnjoj situaciji.

Prava kateheza mora zadovoljiti dva osnovna uvjeta: s jedne strane mora znati izraziti istinu kršćanske poruke, i s druge strane taj isti izražaj istine mora biti prilagođen konkretnoj situaciji. Njena uloga je dakle posredničkog karaktera: posreduje između vječnog kriterija istine i iskustava podvrgnutih promjenljivosti⁸.

Sama činjenica da je Bog govorio kroz Isusa iz Nazareta, konkretnog čovjeka, iz konkretnog naroda i u konkretnoj situaciji, postaje motivom za vjeroučitelja da se posluži tom istom stvarnošću, koja je sposobna da posluži kao sredstvo nagovještaja vjerskih tajni.

3. Odgoj za konkretno kršćansko življenje

Cilj cjelokupnog katehetskog procesa nije samo ići za tim da se čovjek pripremi za evanđeosku poruku, da je mogne čuti, shvatiti i razumjeti, nego prvenstveno da po njoj pokuša što dosljednije živjeti. Život je onaj koji daje garanciju i autentičnost za shvaćeno i naučeno. Iskusiti što znači živjeti kršćanski⁹.

Ova metoda polazi od stvarnosti u kojoj živi čovjek i uči ga da stalno zapitkuje i ispituje tu stvarnost. »Stvarnost u prvom redu znači konkretna situacija onoga kojega se poučava, faza razvoja, ambijent, formacija, jednom riječju, zajednica svakodnevnih okolnosti u kojima se nalazi mladež, njihove misli i njihov konkretni život. Ako pokušamo interpretirati ljudski i kršćanski ovu stvarnost eminentno aktualnu, možemo biti sigurni da ćemo pronaći interes. Mladići će se uistinu otvoriti i moći će

7. Usp. J. GEVAERT, *op. cit.*, s. 120.

8. H. ZHRNT, *La realtà di Dio nella realtà del mondo*.

9. Usp. F. PAJER, *La catechesi come testimo-*

niaza, Ed. LDC, Torino-Leuman 1969, s. 33. Usp. E. FEIFEL, *Catehesi in un mondo senza Dio*, Ed. LDC, Torino-Leumann 1969, ss. 120—122.

ih se povesti naprijed«. (W. SARIS, *School, pastoraal en gezin*. Nijmegen 1968, s. 110, apud J. GEVAERT, *op. cit.*, s. 121.)

Površnost i lakomislenost na koje se svakodnevno nailazi, bit će lako nadvladane ozbiljnim ispitivanjem i dijalogiziranjem sa stvarnošću koja se živi kroz školu, obitelj, prijateljstvo, posao, kruh, vlastito tijelo, zdravlje, itd.

Da katehizant počne duboko proživljavati kršćanstvo, neizbježno je da taj život vidi i osjeti u svome kateheti. Ovakvo bi to nekako sintetizirao SARIS: »Kateheza jest naviještati na jedan takav način da bi mladi mogli doći do osobne odluke i zauzeti kršćanski stav pred konkretnom situacijom. Sve dotle dok ne postignu tu odluku, možemo reći da smo prenijeli primjerno mnoštvo religioznih spoznaja, ali nismo katehizirali, tj. odgajali u vjeri«¹⁰.

Da bismo primijenili jednu takvu metodu, bit će neophodno držati na umu različite psihološke etape u kojima se nalaze katehizanti. Dječaci od 12—13. godine trebali bi shvatiti svijet u kojem se nalaze: školu, dužnosti, svoju obitelj . . . kao »dar«. Godine 14. i 15. jesu godine prvenstveno spoznaje samoga sebe i vlastitih problema. Šesnaesta i naviješe zaokupljene su socijalnim i altruističkim problemima kroz koje su neobično podvučeni poziv i poslanje na kršćansko življenje vlastite egzistencije¹¹.

Ove metode idu za tim da nadvladaju taj vječni dualizam između života i kršćanstva koji se očituje kroz nepomirljivost, kao da bi to bile dvije antagonističke stvarnosti. Svrha im je, dakle, uspostaviti odnos koji je moguć. Pola-

ze od stvarnosti konkretnog života rasvijetljene evanđeljem, kao što je i sam pristup kojeg nam nudi Gaudium et Spes.

No, niti ove metode nisu apsolutno efikasne. I one nose u sebi jednu određenu dozu opasnosti. Naime, mogle bi se zaustaviti isključivo na ljudskoj dimenziji, ili pak svesti kršćanstvo na čisto moralni stav. Ipak ono je šire. Ono je odnos prema Bogu kroz prizmu ljubavi i to osobne, odnos koji se treba živjeti i ostvariti svakodnevno u konkretnom životu.¹²

Zaključimo ovo iznošenje Sarisovim riječima: »Kateheza staroga tipa bila bi kateheza Crkve kao povijesne strukture (teološka kateheza). Njena pitanja su sva usmjerena na probleme unutar Crkve: krštenje, ispovijed, Euharistija, djevičanstvo, celibat, auktoritet, Biblija, ministrij, liturgija (. . .). Kateheza novoga tipa jest kateheza kršćanstva kao **vizija svijeta i egzistencijalni stav**. Ova je Kateheza prestala sa vlastitim pitanjima, ona preuzima najozbiljnije, na novi način, upite današnjega čovjeka. Ona želi preispitivati znakove vremena u svjetlu evanđelja koje nam se predstavlja kao vesela poruka, dar i dobrobit za svakog čovjeka, ne više kao prisila i prinuđivanje. Hoće nam reći da kršćanstvo želi biti prisutno u svijetu, ne po sili, nego kao poziv i služenje. Usmjeruje svu pažnju na pojedinog čovjeka, na njegovu jedinstvenu situaciju, i pomaže mu da nađe svoj vlastiti odgovor. Ovakva kateheza je stoga istinito i pravo usmjerenje života. Kateheta je onaj koji zna interpretirati, koji je sposoban osvjetliti stvari koje su prije bile zasjenjene: on nosi svjetlo radosne vijesti«¹³.

10. W. SARIS, *op. cit.*, ss. 117—118.

11. J. GEVAERT, *op. cit.*, ss. 121—122.

12. J. GEVAERT, *op. cit.* s. 122.

13. J. GEVAERT, *op. cit.*, ss. 126—127.